

ต้นปอควัวบา....

พืชโรอาหารสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่นำสปลา

แฉล้ม มาศวรรณภา สมจินตนา ทুমเสน และเทวา เมลาณนท์ / ศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น

ในสถานการณ์การทำปศุสัตว์ที่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะค่าอาหารข้นและอาหารหยาบ การใช้มันสำปะหลังทั้งหัวและยอดอ่อนแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ทั้งในรูปอาหารหมักและอาหารแห้งสามารถลดต้นทุนได้ อย่างไรก็ตาม การใช้มันสำปะหลังอย่างเดียวยังต้องใช้พื้นที่มากและยังผลิตได้ไม่เพียงพอ อีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจมากในการลดต้นทุนการผลิตสัตว์ คือ การใช้ต้นปอควัวบาเป็นอาหารสัตว์

ปอควัวบาเป็นพืชที่ปลูกง่าย ปลูกได้แม้แต่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และอาศัยน้ำฝนอย่างเดียวไม่มีโรคและแมลงศัตรูพืชจนต้องใช้สารเคมีป้องกันกำจัด เฉพาะปอควัวบาเท่านั้นที่สามารถนำไปเลี้ยงสัตว์ได้ โดยพบว่าต้นปอเป็นอาหารสัตว์ที่ดีเนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารสูง ต้นอ่อนปอควัวบามีโปรตีนสูงถึง 25-30% ใช้แทนหญ้าที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ ต้นปอที่อายุ 60-70 วัน มีโปรตีนและกรดอะมิโนสูงใกล้เคียงกับถั่วอัลฟาฟา ต้นปอมีรสชาติดี อ่อนนุ่ม อวบน้ำ จึงเหมาะที่จะใช้เป็นอาหารสัตว์ที่ดีมาก หลังอายุ 80 วัน โปรตีนจะลดลง มีรายงานว่าผลผลิตต้นปออยู่ระหว่าง 2.14-2.22 ตันต่อไร่ที่อายุ

98 วัน สามารถตัดต้นสดมาเลี้ยงสัตว์โดยตรง หรือตัดไปทำอาหารหมัก ทำเป็นอาหารแห้งในรูปเป็นฟ่อน ก้อน และอัดเม็ด หรือนำไปผสมกับอาหารข้นก็ได้ ต้นปอจะงอกได้อีกหลังตัดครั้งแรก โดยตัดได้อีกหลังจากนั้น 60-70 วัน มีข้อมูลว่าการใช้ต้นปอเป็นอาหารสามารถเพิ่มผลผลิตน้ำนมได้ การจัดการให้อาหารที่มีต้นปอเป็นส่วนผสม มีสัดส่วนถูกต้องเหมาะสม สามารถเพิ่มการเจริญเติบโตและทำให้วัวสาวมีสุขภาพดี ควบคุมป้องกันโรคต่างๆ ในวัวนมได้ เช่น โรคกรดติด โรคเต้านมอักเสบ ทำให้การเป็นสัตว์ลดลง นอกจากนี้ ยังเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงวัวอีกด้วย ทำให้ไขมันในนมดี เพิ่มเปอร์เซ็นต์การตกกลูก สามารถเพิ่มน้ำหนักลูกวัวที่หย่านมแล้ว ทำให้แม่วัวสมบูรณ์และมีอายุการให้นมนานขึ้น ลดต้นทุนค่าอาหาร เพิ่มกำไร และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการฟาร์ม

ปอเป็นอาหารที่ใช้ได้ดีกับโค แพะ และควาย มีรสชาติดีเนื่องจากต้นปออ่อนนอกจากจะอ่อนนุ่มแล้วยังมีรสเปรี้ยวเนื่องจากมีความเป็นกรด สัตว์จึงชอบกิน การย่อยอาหารเป็นไปได้ดี ใบและยอดอ่อนมีคุณค่า

ทางอาหารสูง และมีกรดอะมิโนในสัดส่วนที่สมดุล นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุและวิตามินหลายชนิดในปริมาณสูง อุดมไปด้วยแร่ธาตุและสารอาหารหลายชนิด เช่น แคลเซียม ฟอสฟอรัส สัตว์กระเพาะหมักสามารถย่อยต้นปอได้สูงถึง 80%

ในแต่ละส่วนของต้นปอจะมีปริมาณโปรตีนหยาบแตกต่างกันบ้าง โดยในส่วนใบจะมีโปรตีนหยาบ 18-30% ส่วนลำต้นมี 5.8-12.1% และทั้งต้นปอมี 11-25% บางรายงานกล่าวว่าในส่วนใบ ลำต้น และทั้งต้น มีโปรตีนหยาบ 21-34%, 10-12% และ 16-23% ตามลำดับ

งานวิจัยปอเพื่อเป็นอาหารสัตว์ในญี่ปุ่น พบว่าอาหารหมักจากใบปอมีค่าความเป็นกรดต่าง 3.2 ค่าโปรตีนหยาบ 21.6% ไขมัน 4.8% เส้นใย 19.7% และไนโตรเจน 45.2% ทำให้ปอควาเหมาะที่จะนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์เคี้ยวเอื้อง งานวิจัยอีกชิ้นชี้ให้เห็นว่าการใช้ปอเป็นอาหารสามารถเพิ่มผลผลิตนมวัวได้สูงถึง 45% เนื่องจากมีโปรตีนสูงถึง 22-25% เทียบกับหญ้าซึ่งมีโปรตีนเพียง 12% เท่านั้น

ต้นปอสามารถนำมาหมักได้ดี ซึ่งจะช่วยให้การย่อยดีและปริมาณโปรตีนที่สามารถย่อยได้สูง การย่อยมวลต้นปอแห้งและโปรตีนหยาบอยู่ระหว่าง 53-58% และ 59-71% ตามลำดับ การใช้ปอปนเป็นอาหารเสริมแทนข้าวในการเลี้ยงแกะจะได้ผลดีพอๆ กับการใช้อาหารที่มีอัลฟาฟาปนเป็นส่วนผสม

ศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่นได้ทำการทดลองปลูกปอควาเพื่อใช้เลี้ยงโคนมที่บ้านเนินทอง อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น โดยตัดต้นปอเมื่ออายุประมาณ 2 เดือนเพื่อนำไปให้โคนมกินสดๆ ตัดทุกวันเป็นระยะเวลา

3 สัปดาห์ พบว่า โคชอบกิน ผลผลิตน้ำนมในระยะแรกเพิ่มขึ้น 5-7 กิโลกรัม เซลล์ร่างกายในน้ำนมลดลง นมมีคุณภาพดีขึ้น เป็นผลทำให้ได้ราคาน้ำนมเพิ่มขึ้น 0.25 บาท หรือจากเดิมกิโลกรัมละ 17.30 บาท เป็นกิโลกรัมละ 17.55 บาท และจากการศึกษาวิธีการปลูกเป็นแถวระยะห่างกัน 30 เซนติเมตรแล้วโรยเมล็ดในอัตรา 3 กิโลกรัมต่อไร่ พบว่า การปลูกเป็นแถวทำให้ต้นปอมีขนาดสม่ำเสมอและเจริญเติบโตดี ผลผลิตต้นปอสดที่ได้จากการปลูกเป็นแถวเท่ากับ 4.86 ต้นต่อไร่ จากการตัดเพียงครั้งเดียวเมื่ออายุ 2 เดือน โดยต้นปอมีความสูงเฉลี่ย 141 เซนติเมตร ส่วนการเก็บเกี่ยวต้นปอโดยตัดชิดดินหรือตัดต่ำ จะไม่มีปัญหา สามารถใช้เครื่องตัดหญ้าแบบสะพายหลังตัดได้ หากตัดสูงกว่าระดับพื้นดิน 50 เซนติเมตรจะมีความปัญหาในการรวบรวมต้นปอออกจากแปลง เนื่องจากต้นปอจะแทรกอยู่ระหว่างตอ

